

Jolanta Iwin-Garżyńska

Uniwersytet Szczeciński

OPODATKOWANIE UBYTKU WARTOŚCI KAPITAŁU AMORTYZACYJNEGO A NAKŁADY NA ŚRODKI TRWAŁE PRZEDSIĘBIORSTW POLSKICH

Streszczenie: Podatki są stałą częścią życia społecznego i nieodzownym elementem funkcjonowania przedsiębiorstw, wpływającym na ich potencjał finansowy. Celem opracowania jest analiza wpływu inflacji i podatku dochodowego na wartość kapitału amortyzacyjnego w kontekście wartości i dynamiki nakładów na środki trwałe w polskich przedsiębiorstwach. Jest to zagadnienie szczególnie istotne w dobie kryzysu finansowego, ograniczonych możliwości dostępu przedsiębiorstw do kapitałów zewnętrznych (kredytu bankowego) oraz słabszej kondycji finansowej. Empirycznym obrazem realizacji celu jest zbadanie zakresu finansowania inwestycji rzeczowych przedsiębiorstw z kapitału amortyzacyjnego, co pozwoli na wskazanie na zależność między realną wartością tego kapitału a inwestycjami rzeczowymi przedsiębiorstw.

Słowa kluczowe: kapitał amortyzacyjny, podatki, inflacja, inwestycje.

1. Wstęp, czyli istota kapitału amortyzacyjnego

Podatki są stałą częścią życia społecznego i nieodzownym elementem funkcjonowania przedsiębiorstwa, wpływającym na jego potencjał finansowy. Przedsiębiorstwo może pozostawać bierne wobec nałożonych podatków. W rzeczywistości jednak powstaje w nim mechanizm obronny, który będzie mobilizował osoby zarządzające firmą do poszukiwania sposobów całkowitego lub częściowego uniknięcia ciężaru podatkowego. Są jednak kategorie opodatkowania, przed którymi przedsiębiorstwo nie może się obronić, a jedną z nich jest opodatkowanie ubytku wartości środków trwałych, kapitału amortyzacyjnego, na skutek procesów inflacyjnych.

W przypadku inwestycji w środki trwałe przedsiębiorstwo uzyskuje dwie formy amortyzacyjnych przepływów finansowych: przepływ realny wynikający z pomniejszenia podstawy opodatkowania, działanie podatkowej tarczy amortyzacyjnej, oraz przepływ wynikający z bieżących odpisów amortyzacyjnych. Na tej płaszczyźnie uwidacznia się szczególna rola amortyzacji w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych przez przedsiębiorstwo. Amortyzacja, będąc źródłem finansowania majątku trwałego w przedsiębiorstwie, poprzez efekt uwolnienia kapitału oraz efekt podatkowy z amortyzacji, stanowi kapitał firmy – kapitał amortyzacyjny [Iwin 2003].

Celem opracowania jest analiza wpływu inflacji i podatku dochodowego na wartość kapitału amortyzacyjnego w kontekście wartości i dynamiki nakładów na środki trwałe w polskich przedsiębiorstwach. Jest to zagadnienie szczególnie istotne w dobie kryzysu finansowego, ograniczonych możliwości dostępu przedsiębiorstw do kapitałów zewnętrznych (kredytu bankowego) oraz słabszej kondycji finansowej. Empirycznym obrazem realizacji celu publikacji jest zbadanie zakresu finansowania inwestycji rzeczowych przedsiębiorstw z kapitału amortyzacyjnego, co pozwoli na wskazanie na zależność między realną wartością tego kapitału a inwestycjami rzeczowymi przedsiębiorstw.

2. Inflacyjna i podatkowa erozja kapitału amortyzacyjnego

Zagadnienie erozji kapitału jest nierozdzielnie związane z kwestią wpływu amortyzacji, podatku dochodowego i inflacji na wielkość nadwyżki finansowej przedsiębiorstwa, rozumianej jako suma zysku netto i amortyzacji. Pozostaje także w zależności między możliwościami odnowy zużytych środków trwałych, inwestycjami netto a kapitałem przeznaczanym na wypłaty dywidend dla właścicieli przedsiębiorstwa i w konsekwencji na strukturę kapitału przedsiębiorstwa.

W warunkach braku indeksacji odpisów amortyzacyjnych regulacje podatkowe w okresie inflacji doprowadzają faktycznie do ukrytej formy opodatkowania kapitału przedsiębiorstw. Uznawana jest tylko osłona podatkowa w kategoriach nominalnych. Prowadzi to do sztucznego zawyżenia nominalnych zysków do opodatkowania. Część faktycznego kosztu odtworzenia nie jest uznawana przez system podatkowy za tzw. koszt uzyskania przychodów i tym samym staje się częścią nominalnego zysku do opodatkowania. Zatem opodatkowaniu podlega faktycznie część kapitału amortyzacyjnego równa nadwyżce amortyzacji według cen bieżących ponad wartość amortyzacji według cen historycznych. Osłona podatkowa według kosztu historycznego jest niewystarczająca w warunkach inflacji, aby zgromadzić niezbędne środki na odtworzenie aparatu wytwórczego. Dlatego też, jeśli przedsiębiorstwo chce zachować realną wartość wypłat dywidend na rzecz właścicieli, to musi zmniejszyć zakres odtworzenia majątku. Z kolei przy odtwarzaniu rzeczowych składników majątku w niezbędnej skali przedsiębiorstwu zabraknie środków na realną wypłatę dywidend dla akcjonariuszy. Jest to zjawisko **podatkowej erozji kapitału** [Pacho 1999, s. 10-15].

Rozmiary erozji kapitału amortyzacyjnego nie zależą od nadwyżki finansowej liczonej jako różnica między przychodami ze sprzedaży a kosztami operacyjnymi, lecz od stopy podatkowej, wielkości amortyzacji i inflacji. Zatem sytuacja rynkowa danego przedsiębiorstwa nie ma związku z generowaniem erozji kapitału amortyzacyjnego, jeżeli przedsiębiorstwo uzyskuje nadwyżkę finansową. Skoro nie zależy ona od jej fluktuacji, to jest zjawiskiem pewnym, nie obciążonym żadnym ryzykiem rynkowym. Inaczej mówiąc, jest to zjawisko nie do uniknięcia przez przedsiębiorstwo tak długo, jak regulacje podatkowe nie zezwalają na pełne inflacyjne zre-

waloryzowanie wartości początkowej środków trwałych i tym samym odpisów amortyzacyjnych i amortyzacyjnej osłony przed podatkiem, stanowiących kapitał amortyzacyjny. Przedsiębiorstwo nie może chronić się przed zjawiskiem, które decyduje o jego potencjale finansowym i możliwościach jego rozwoju. Po prostu, im wyższa inflacja, tym większa erozja kapitału amortyzacyjnego, przy innych warunkach niezmiennych. Aktualizację wyceny środków trwałych przeprowadza się wówczas, kiedy wskaźnik wzrostu cen nakładów inwestycyjnych ogłoszony przez Prezesa GUS w okresie trzech kwartałów roku poprzedzającego rok podatkowy w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego przekroczy 10%. Tryb i terminy aktualizacji środków trwałych określa Minister Finansów w drodze rozporządzenia¹.

Tabela 1. Zakres erozji kapitału amortyzacyjnego w przedsiębiorstwach polskich w latach 2003-2009

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Rzeczowe środki trwałe	192 307,2	187 368,5	192 167,9	197 568,9	197 568,9	197 568,9	197 568,9
Nakłady na środki trwałe (w mln zł)	59 045,4	66 274,0	63 537,8	73 619,6	96 275,7	105 108,4	94 063,1
Zysk netto (w mln zł)	27 197,7	70 037,7	62 108,5	77 898,8	95 473,0	85 279,0	97 535,4
Amortyzacja (A) (w mln zł)	50 014,8	52 761,5	50 838,2	53 257,8	56 805,3	62 230,9	65 739,4
Stopa podatku dochodowego (T)	27%	19%	19%	19%	19%	19%	19%
Podatkowa tarcza amortyzacyjna ($A \times T$) (w mln zł)	13 504,0	10 024,7	9 659,3	10 119,0	10 793,0	11 823,9	12 490,5
Kapitał amortyzacyjny ($A+(A \times T)$) (w mln zł)	63 518,8	62 786,2	60 497,5	63 376,8	67 598,3	74 054,8	78 229,9
Stopa inflacji	0,8%	3,5%	2,1%	1,0%	2,5%	4,2%	3,5%
Erozja kapitału amortyzacyjnego na skutek inflacji (w mln zł)	508,2	2 197,5	1 270,4	633,8	1 690,0	3 110,3	2 738,0
Realna wartość kapitału amortyzacyjnego (w mln zł)	63 010,6	60 588,7	59 227,0	62 743,0	65 908,3	70 944,5	75 491,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

¹ Por. art. 15 ust. 5 Ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych i art. 22o ust. 1 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych. Aktualizacja wyceny środków trwałych ostatni raz była możliwa na podstawie Rozporządzenia Ministra Finansów z 20 stycznia 1995 r. w sprawie amortyzacji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, a także aktualizacji wyceny środków trwałych.

W analizie erozji kapitału amortyzacyjnego uwidacznia się prawda, że w rzeczywistości nie ma wolnego rynku, a tylko są rynki mniej lub bardziej regulowane [Gódlów-Legiędź 2010, s. 167-168]. Poziom erozji nie zależy od rynku, a od uwarunkowań prawa podatkowego. Rynek funkcjonuje w ramach tworzonego przez państwo prawa, które ma rzeczywistą moc oddziaływania na wszelkie procesy finansowe, a szczególnie kapitałowe. W tabeli 1 przedstawiono dane obrazujące zakres erozji kapitału amortyzacyjnego w przedsiębiorstwach polskich w latach 2003-2009.

Z danych zawartych w tabeli 1 wynika, że niezależnie od wysokości inflacji zawsze na jej skutek dochodzi do erozji kapitału amortyzacyjnego i przedsiębiorstwa ponoszą znaczne straty. Straty te są szczególnie dotkliwe w dobie kryzysu finansowego i odbudowywania kondycji finansowej przedsiębiorstw po jego wygaśnięciu, zmniejszają potencjał inwestycyjny przedsiębiorstw i możliwości finansowania ze środków wewnętrznych nakładów na środki trwałe. Następuje kolejne opodatkowanie kapitału przedsiębiorstwa.

3. Negatywne konsekwencje podatków i inflacji w teorii finansów przedsiębiorstwa

Negatywne konsekwencje podatków i inflacji są w literaturze wykazywane w oparciu o model D.W. Jorgensona (por. [Jorgenson 1963, s. 247-259; Hall, Jorgenson 1967, s. 391-414; Hall, Jorgenson 1971, s. 9-60]). D.W. Jorgenson w swym modelu przyjął, że celem przedsiębiorstwa jest maksymalizacja zysku, określonego jako różnica między przychodami ze sprzedaży towarów i usług a kosztami ich uzyskania wraz z kosztami finansowymi. Maksymalizacja zysku w przedsiębiorstwie ma miejsce przy założeniu, że inwestycje ogółem to zarówno inwestycje odtworzeniowe, jak i inwestycje netto, oraz że inwestycje odtworzeniowe w całości finansowane są z amortyzacji. Istotne jest tu opodatkowanie dochodów przedsiębiorstwa i możliwości zaliczania do kosztów uzyskania przychodu w podatku dochodowym realnej wartości odpisów amortyzacyjnych.

W sytuacji gdy nie ma opodatkowania bezpośredniego, koszty finansowe związane z pozyskaniem nowego środka trwałego pozostają w zależności od ceny nowych środków trwałych, od wymaganej stopy odnowy rzeczowych składników majątku trwałego oraz wymaganej przez inwestorów stopy zwrotu z zainwestowanego kapitału. Natomiast gdy przedsiębiorstwo płaci podatek dochodowy, cena nowego środka trwałego musi równać się bieżącej wartości przyszłych płatności za użytkowanie danego dobra. Występująca tu amortyzacyjna tarcza podatkowa powoduje, że wyższe podatki z jednej strony podnoszą koszt użytkowania kapitału (oddziaływanie składnika $\frac{1}{1-T}$). Powoduje to przesunięcie punktu równowagi ku wyższej krańcowej produktywności środka trwałego, aby przedsiębiorstwo mogło zapewnić inwestorom wymaganą stopę dochodu. Z drugiej strony natomiast wyższe podatki

zwiększają bieżącą wartość osłony podatkowej i tym samym zmniejszają koszt użycia kapitału (oddziaływanie składnika $(1 - T_z)$). Łączny efekt wpływu podatków jest wypadkową dwóch elementów, czyli wzrostu kosztów pozyskania kapitału obcego i podatkowej tarczy amortyzacyjnej. Ostatecznie D.W. Jorgenson wyprowadza formułę:

$$\frac{1 - Tz}{1 - T} = \frac{1 - z}{(1 - T)^2}, \text{ dla } 0 < T < 1.$$

Ponieważ ustawodawca w ustawach o podatkach dochodowych przewidział możliwość jednorazowej amortyzacji jedynie dla środków trwałych o wartości początkowej do 3500 zł², to praktycznie zmieści się w przedziale $0 < z < 1$ i formuła przyjmuje postać:

$$\frac{1 - z}{(1 - T)^2} > 0.$$

W ostatecznym rezultacie wzrost stopy podatku dochodowego powoduje wzrost kosztu użycia środka trwałego i tym samym niższą wartość realną kapitału amortyzacyjnego, co z kolei prowadzi do osłabienia bodźców do inwestowania.

Wpływ podatku dochodowego i inflacji na wartość kapitału i bodźce do inwestowania w rzeczowe składniki majątku trwałego jest widoczny także w analizie efektywnego opodatkowania A.J. Auerbacha [1979, s. 621-638; 1981, s. 419-423; 1989, s. 939-962].

Wniosek wynikający z przedstawionej syntetycznej analizy modeli można sprowadzić do stwierdzenia, że naliczanie amortyzacji od wartości początkowej środka trwałego i niewaloryzowanie odpisów powoduje, iż realna wartość uwolnionego kapitału jest mniejsza od wartości odtworzeniowej danego składnika majątku. Inflacja zmniejsza co roku realną wartość kapitału amortyzacyjnego, a wartość ta spada w miarę wzrostu stopy inflacji. Jednocześnie inflacja podnosi efektywną stopę opodatkowania ponad ustawową stopę podatku dochodowego. Przeszacowanie wartości uwalnianego w postaci odpisów amortyzacyjnych kapitału umożliwiłoby utrzymanie realnej wartości kapitału amortyzacyjnego, a inflacja nie miałaby negatywnego wpływu na efektywną stopę podatkową. Ponieważ regulacje podatkowe dopuszczają przeszacowanie wartości początkowej dopiero wówczas, gdy inflacja wyniesie 10%, to przy niższej zawsze wystąpi zjawisko erozji kapitału, które doprowadzi do osłabienia bodźców do inwestowania. Gdy ceny dóbr inwestycyjnych będą wzrastać według stopy inflacji, to następować będzie zmniejszenie realnej akumulacji kapitału amortyzacyjnego. Jego wartość będzie niewystarczająca do odtworzenia zużytego majątku trwałego, co może spowodować zmniejszenie strumienia inwestycji.

² Z wyjątkiem uregulowań dotyczących preferencji dla przedsiębiorców, którzy rozpoczęli działalność gospodarczą oraz dla „małych podatników”.

Z modeli D.W. Jorgensona i A.J. Auerbacha wynika, że możliwość przeszacowania wartości początkowej środków trwałych, jako podstawy dokonywania odpisów amortyzacyjnych, w stopniu odpowiadającym bieżącej stopie inflacji powinno zlikwidować negatywne oddziaływanie podatku dochodowego na wartość kapitału amortyzacyjnego i tym samym bodźce do inwestowania. Rozwiązaniem jest także możliwość jednorazowej amortyzacji środków trwałych, ale w uregulowaniach dotyczących metody degresywnej zawarto takie zapisy preferencyjne tylko dla przedsiębiorców, którzy rozpoczęli działalność gospodarczą, oraz dla „małych podatników”³. Przedsiębiorcy ci mają możliwość skorzystania z jednorazowego odpisu amortyzacyjnego do 100% wartości początkowej środka trwałego w pierwszym roku podatkowym. Dotyczy to środków trwałych z grup 3-8 Klasyfikacji Środków Trwałych, w tym maszyn, urządzeń i środków transportu, z wyłączeniem samochodów osobowych⁴. Określony, preferencyjny, sposób dokonywania odpisów amortyzacyjnych stanowi pomoc *de minimis* udzielaną w zakresie i na zasadach określonych w aktach prawa wspólnotowego⁵.

W badanych przedsiębiorstwach brak kapitału amortyzacyjnego kompensowany był zyskiem netto i ograniczaniem inwestycji rzeczowych. Wartość podatkowej erozji kapitału jest tym większa, im większa jest stopa inflacji. Jednak nawet przy niewielkim poziomie inflacji wystąpi, powodując znaczne straty w przedsiębiorstwach i gospodarce. W tabeli 2 przedstawiono zakres erozji amortyzacji i kapitału amortyzacyjnego oraz dynamikę nakładów inwestycyjnych.

Dane tab. 2, zilustrowane na rys. 1, wykazują spadek dynamiki nakładów na środki trwałe w roku 2008 i 2009. Jest to przejaw kryzysu finansowego, który dotknął polskie przedsiębiorstwa, szczególnie w sferze nakładów inwestycyjnych. Inwestycje potwierdziły, że polskie przedsiębiorstwa są w kryzysie. Stopa inwestycji (relacja nakładów brutto na środki trwałe do produktu krajowego brutto w cenach

³ Zgodnie z zapisami ustawy „mały podatnik” to taki, u którego wartość przychodów ze sprzedaży (wraz z kwotą należnego podatku od towarów i usług) nie przekroczyła w poprzednim roku podatkowym wyrażonej w złotych kwoty odpowiadającej równowartości 1 200 000 euro. Kwota przeliczana jest na złote według średniego kursu euro ogłaszanego przez NBP na pierwszy dzień roboczy października roku poprzedzającego rok podatkowy, w zaokrągleniu do 1000 zł. W 2010 roku za małego podatnika można uznać tego, którego przychód ze sprzedaży wraz z podatkiem od towarów i usług za 2009 rok nie przekroczył 5 067 000 zł.

⁴ Ustawą z dnia 5 marca 2009 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (DzU 2009, nr 69, poz. 587) zmieniono kwotę tego limitu (wcześniej była to kwota 50 000 euro). Zgodnie z art. 5 przywołanej ustawy, w latach podatkowych rozpoczynających się w 2009 r. i 2010 r. kwota limitu odpisów amortyzacyjnych, o której mowa w art. 16k ust. 7 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, wynosi 100 000 euro w każdym z tych lat podatkowych. W 2010 roku limit jednorazowych odpisów amortyzacyjnych stosownie do postanowień ww. ustawy wynosi 422 000 zł.

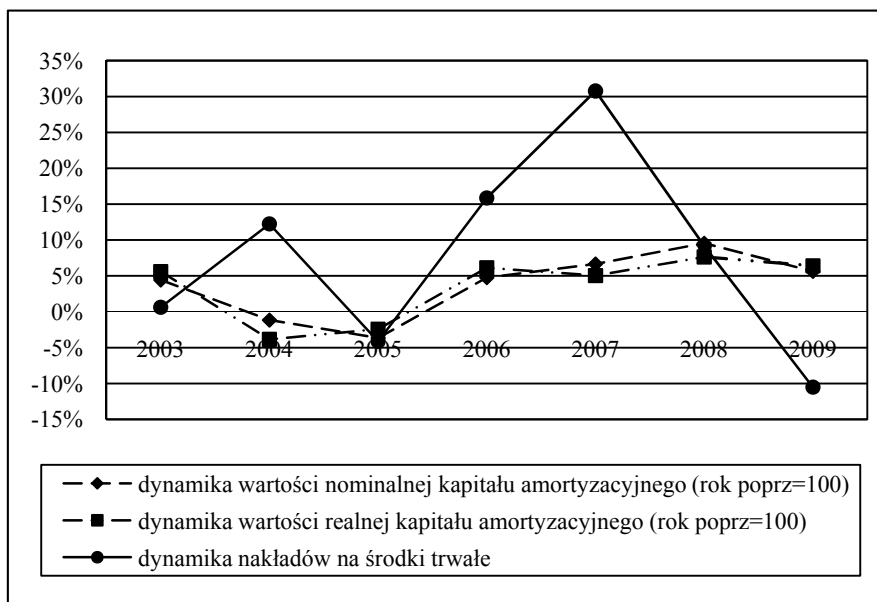
⁵ Zasady *de minimis* w ramach Wspólnoty określa Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1998/2006 w sprawie stosowania art. 87 i 88 traktatu pomocy *de minimis*. Przez pomoc *de minimis* rozumie się pomoc przyznaną temu samemu podmiotowi gospodarczemu w ciągu bieżącego roku budżetowego oraz dwóch poprzedzających go lat budżetowych, która nie przekroczy równowartości 200 000 euro. Por. Dz.Urz. Wspólnoty Europejskiej L379/5 z 28.12.2006 r.

Tabela 2. Zakres erozji amortyzacji i kapitału amortyzacyjnego oraz dynamika nakładów inwestycyjnych

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Amortyzacja - wartość nominalna A (w mln zł)	50 014,8	52 761,5	50 838,2	53 257,8	56 805,3	62 230,9	65 739,4
Podatkowa tarcza amortyzacyjna ($A \times T$) (w mln zł)	13 504,00	10 024,69	9 659,26	10 118,98	10 793,01	11 823,87	12 490,49
Kapitał amortyzacyjny ($A+(A \times T)$) (w mln zł)	63 518,80	62 786,19	60 497,46	63 376,78	67 598,31	74 054,77	78 229,89
Dynamika wartości nominalnej kapitału amortyzacyjnego (rok poprz.=100)	4,43%	-1,15%	-3,65%	4,76%	6,66%	9,55%	5,64%
Amortyzacja - ujęcie realne(w mln zł)	49 614,7	50 914,8	54 020,9	52 725,2	55 385,2	59 617,2	63 438,5
Ogólna wartość erozji amortyzacji (erozja inflacyjna + erozja podatkowa) (w mln zł)	508,2	2 197,5	1 378,9	633,8	1 690,0	3 110,3	2 738,0
Realna wartość kapitału amortyzacyjnego (w mln zł)	63 010,65	60 588,67	59 118,52	62 743,01	65 908,35	70 944,47	75 491,84
Dynamika wartości realnej kapitału amortyzacyjnego (rok poprz.=100)	5,60%	-3,84%	-2,43%	6,13%	5,04%	7,64%	6,41%
Nakłady na środki trwałe (w mln zł)	59 045,4	66 274,0	63 537,8	73 619,6	96 275,7	105 108,4	94 063,1
Dynamika nakładów na środki trwałe	0,62%	12,24%	-4,13%	15,87%	30,77%	9,17%	-10,51%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

bieżących) wyniosła na koniec 2009 roku 12,0% wobec 14,8% przed rokiem. Na wykresie zauważalne jest, że przedsiębiorstwa dokonują akumulacji amortyzacji i o wartość zakumulowaną powiększają kapitał w roku następnym, celem realizacji inwestycji rzeczowych. Taka sytuacja mogła mieć miejsce w roku 2003. Rok 2004 przyniósł znaczny spadek dynamiki amortyzacji, podczas gdy dynamika inwestycji wzrosła. Podobna sytuacja wystąpiła w latach 2005 i 2006. Z danych nie wynika jednak bezpośrednia zależność między realną wartością kapitału amortyzacyjnego a wartością nakładów na środki trwałe. Firmy polskie nauczyły się żyć z mniejszą lub większą świadomością dodatkowego ciężaru podatkowego. Można tym wytłumaczyć fakt, że w niedużym stopniu zainteresowane są wykorzystywaniem metod przyspieszonej amortyzacji, przewidzianych w ustawach o podatkach dochodowych.

Rys. 1. Dynamika wartości nominalnej i realnej kapitału amortyzacyjnego oraz nakładów na środki trwałe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych tab. 2.

Badania przeprowadzone na grupie polskich przedsiębiorstw potwierdzają zjawisko erozji podatkowej⁶. Optymalne wykorzystywanie metody degresywnej amortyzacji, indywidualnej lub możliwości podwyższania stawek bazowych wpłynęłyby na zwiększenie podatkowej tarczy amortyzacyjnej, czyli większe oszczędności podatkowe, a w konsekwencji większą rekompensatę podatkowej i inflacyjnej erozji kapitału amortyzacyjnego. Potwierdzają to wyniki badań ankietowych, które przedstawiono w tab. 3.

Z danych zawartych w tab. 3 wynika, że dla przeważającej części ankietowanych przedsiębiorstw przyspieszone metody amortyzacji nie mają znaczenia. Aż 79% badanych przedsiębiorstw wskazało, że metoda degresywna jest nieistotna dla kształtowania wielkości amortyzacji jako źródła finansowania inwestycji. Powodem tego stanu rzeczy może być niechęć do podwyższania kosztów działalności, prostota

⁶ Badania przeprowadzono w ramach projektu badawczego KBN pt. *Podatkowa tarcza amortyzacyjna a wartość inwestycji rzeczowych przedsiębiorstw* (nr 2 H02C 09822) kierownik – J. Iwin-Garzyńska. Także w obecnie prowadzonych badaniach w ramach projektu badawczego MNiSW pt. *Potencjał podatkowy przedsiębiorstw polskich w kontekście idei ujednoczenia podstawy opodatkowania w podatku dochodowym od osób prawnych i harmonizacji prawa podatkowego w Unii Europejskiej* (nr projektu: N N113 291337 kierownik – J. Iwin-Garzyńska) widoczne jest zjawisko erozji podatkowej. Wyniki badań są obecnie w opracowaniu.

Tabela 3. Znaczenie przyspieszonych metod amortyzacji dla finansowania inwestycji rzeczowych przedsiębiorstw (procent odpowiedzi; 0 – nieistotna, 5 – istotna)

	0	1	2	3	4	5	Razem
Degresywna	79	2	3	7	3	7	100
Podwyższanie stawek	67	0	5	8	13	7	100
Amortyzacja indywidualna	72	3	3	7	5	10	100
Bez znaczenia – amortyzacja liniowa	25	3	7	3	5	57	100

Źródło: obliczenia własne na podstawie badań ankietowych.

ustalania odpisów metodą liniową, jak i niedostateczne dostrzeganie finansowych walorów amortyzacji przez służby finansowo-księgowe przedsiębiorstw (w praktyce amortyzacja często traktowana jest jedynie jako koszt księgowy).

4. Wnioski końcowe

W wyniku działania systemu podatkowego przedsiębiorstwo traci na wartości kapitału amortyzacyjnego. Ustawodawca, ustalając normy prawa podatkowego, „stara się” wprowadzić zasady mające na celu rekompensatę poniesionych kosztów dobrobytu. Przykładem takich rozwiązań są normy zezwalające na przyspieszoną amortyzację, ale od ponad 15 lat nie umożliwiono przedsiębiorstwom przeszacowania wartości podatkowej środków trwałych, aby urealnić wartość uwalnianego z nich kapitału amortyzacyjnego.

Celem opracowania było wskazanie na istotę podatkowej i inflacyjnej erozji kapitału amortyzacyjnego w kontekście wartości i dynamiki nakładów na środki trwałe. Z przeprowadzonych badań wynika, że:

- inflacja ograniczyła możliwości inwestycyjne przedsiębiorstw z kapitału amortyzacyjnego – przedsiębiorstwa braki w kapitale amortyzacyjnym kompensują zyskiem netto,
- niemal w całym okresie badawczym wartość nakładów inwestycyjnych przewyższała realną wielkość kapitału amortyzacyjnego, co oznacza, że przedsiębiorstwa zasilają kapitał amortyzacyjny zobowiązaniami długoterminowymi,
- w latach 2008 i 2009 widoczny jest spadek dynamiki nakładów na środki trwałe, który jest przejawem kryzysu finansowego – nakłady na inwestycje potwierdziły, że polskie przedsiębiorstwa są w kryzysie.

Literatura

- Auerbach A.J., *Inflation and choice of asset life*, „Journal of Political Economy” 1979, no. 3.
 Auerbach A.J., *Inflation and tax treatment of firm behavior*, „American Economic Review” 1981, no. 2.

- Auerbach A.J., *Tax reform and adjustment cost: The impact on investment and market value*, "International Economic Review" 1989, no. 4.
- Feldstein M., *The costs and benefits going from low inflation to price stability*, Working Paper no. 5469, National Bureau of Economic Research, February 1996.
- Godłów-Legiędź J., *Współczesna ekonomia. Ku nowemu paradygmatowi*, C.H. Beck, Warszawa 2010.
- Hall R.E., Jorgenson D.W., *Tax policy and investment behavior*, "American Economic Review" 1967, no. 3.
- Hall R.E., Jorgenson D.W., *Application of the theory of optimum capital accumulation*, [w:] G. Fromm (ed.), *Tax Incentives and Capital Spending*, The Brookings Institution, Washington 1971.
- Iwin J., *Kapitał amortyzacyjny w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2003.
- Jorgenson D.W., *Capital theory and investment behavior*, "American Economic Review" 1963, no. 2, s. 247-259.
- Pacho W., *Wpływ inflacji i podatku bezpośredniego na akumulację kapitału w przedsiębiorstwie*, Monografie i Opracowania 458, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 1999.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 20 stycznia 1995 r. w sprawie amortyzacji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, a także aktualizacji wyceny środków trwałych, DzU nr 7, poz. 34 ze zm.
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, tj. DzU 2000, nr 14, poz. 176 ze zm.
- Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, DzU 2000, nr 54, poz. 654 ze zm.

TAXATION OF THE VALUE LOSS OF AMORTIZATION CAPITAL AND THE EXPENSES ON FIXED ASSETS OF POLISH ENTERPRISES

Summary: Taxes are the constant element of social life and also an essential factor of firms functioning, that influence their financial capability. The aim of the article is to carry out an analysis of the influence of inflation and income tax on the value of amortization capital. The analysis is conducted in the aspect of the expenses of Polish enterprises on fixed assets. The issue is especially important during the financial crisis because of the problems to obtain external sources of finance and the worsening of financial condition of firms. The empirical studies of the role of amortization capital as the source of financing investment in fixed assets allow to show the relation of the real value of this capital and expenses on tangible assets.